

FRAMTIDSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 2/2012 rd

Statsrådets redogörelse om ramar för stats- finanserna 2013—2016

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 12 april 2012 statsrådets redogörelse om ramar för statsfinanserna 2013—2016 (SRR 1/2012 rd) till finansutskottet för beredning och bestämde samtidigt att de övriga fackutskotten får lämna utlåtande till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- generaldirektör Heikki Mannila, Finlands Akademi
- styrelseordförande Juha Kurkinen, FiBAN
- vice verkställande direktör Timo Ritakallio, Ömsesidiga Pensionsförsäkringsbolaget Ilmarinen
- styrelseordförande Pekka Ala-Pietilä, Solidum Oy.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

I sitt utlåtande fokuserar utskottet särskilt på:

- 1) Tillväxtincitament som kan allokera privat riskkapital till tillväxt- och sysselsättningsfrämjande företagsverksamhet samt
- 2) finländskt ägande i en form som på bästa möjliga vis stödjer den nationella konkurrenskraften och en hållbar och sysselsättande tillväxt i Finland.

Utskottet anser att redogörelsen om ramarna för statsfinanserna 2013—2016 går i rätt riktning i detta avseende. Men statsrådet borde gå in för djärvare försök och pilotprojekt och fundera på sporrande sätt att främja en hållbar tillväxt och sysselsättning. Den pågående ekonomiska krisen i Europa och strukturförändringarna i den finländska samhällsekonomin är utmaningar för

Finland. En hållbar sysselsättande tillväxt kräver snabb förnyelse.

I en internationell jämförelse är de privata riskplaceringarna i Finland obetydliga (figur 1). Enligt branschaktörer finns det bara 300—400 affärsänglar i Finland. För jämförelsens skull kan det nämnas att det i Nya Zeeland finns fler än 600 affärsänglar på en folkmängd på 4,2 miljoner. Finland släpar efter i en internationell jämförelse både när det gäller investeringar som helhet och genomsnittliga investeringar.

Finland upplevde en investeringstopp år 2000 när företag på kapitalmarknaderna placerade ca 220 miljoner euro i finländska startup-bolag. År 2008 var siffran bara 121 miljoner euro. I Israel var motsvarande investeringar nio gånger större i förhållande till bnp, medan de var fyra gånger större i USA och 2,3 gånger större i Sverige. Ge-

nomsnittet i den europeiska TOP 10 visade upp 1,3 gånger större investeringar än i Finland. År 2011 var en genomsnittlig investering i Finland 350 000 euro, 1 miljon euro i Europa och över 5 miljoner euro i USA.

	EU	USA
Ängelnätverk	400	340
Ängelnätverk som eftersträvar vinst	20 %	n/a
Antal investerande änglar	75 000	259 000
Investeringarnas belopp	3–4 mrd €	18 mrd \$
Kapitalinvesterares initialplaceringar	n. 2 mrd €	6 mrd \$

En följd av att det privata kapitalet är passivt eller inriktat sig på annat än start up- och tillväxtföretag är att det allmänna spelar en stor roll på kapitalmarknaden i Finland. Av den anledningen måste Finland i framtiden satsa mer på finländskt ägarskap, menar utskottet. Också skötseln av våra pensionstillgångar väcker motsvarande tankar. För närvarande har 76 % av våra pensionstillgångar placerats utomlands. Framtidsutskottet väcker frågan om de nuvarande tillväxtincitamenten är tillräckliga för sysselsättande företagarskap.

Även om det inte finns så många privata placerare i Finland har finländarna ändå passivt kapital upp till ca 78 miljarder euro på bankkonton och dessutom betydande investeringar i fastigheter. Men bara ca 820 000 personer (15 % av befolkningen) äger aktier. I Sverige äger en femtedel av hushållen aktier. En del av skillnaden antas bero på de skattemorötter som har tagits i bruk i Sverige.

Finländarna måste genom nya metoder uppmuntras till att använda sitt passiva kapital på ett sätt som främjar tillväxt och sysselsättning, exempelvis genom nya former av massfinansieringstjänster och genom att utreda möjligheter-

na till skattelättnader, avskaffande av skatterelaterade hinder och riskfördelning. Medborgarna måste sporras till placeringsverksamhet och riskerna för affärsänglar reduceras samtidigt som risktagning belönas. Det här är allt viktigare ju stramare den ekonomiska situationen blir, särskilt om den offentliga finansieringen måste skäras ner.

Samtidigt måste ankarinvesterares (långsiktiga ägarplacerare, t.ex. pensionsbolag) verksamhet utvecklas så att de så bra som möjligt stödjer den nationella konkurrenskraften, finländskt ägande och en sysselsättande inhemsk tillväxt.

Det finländska informationssamhället, välfärden och konkurrenskraften bygger på hög kompetens. Det behövs start up-företag och tillväxtföretag för att kommersialisera resultat av forskning och utbildning och för att öka exportens kvantitet och värde. Under årets början fyrdubblades underskottet i handelsbalansen. Enligt Tullstyrelsen statistik från april 2012 över utrikeshandeln visade handelsbalansen upp ett underskott på 853 miljoner euro i januari-februari. Det finns ca 8 000 företag i Finland som sysslar med direkt export men trots det står så få som 18 exportföretag för 50 % av exportens volym. Från placerarens synpunkt är det alltid förenat med risker att placera i tillväxtföretag. Utskottet anser ändå att det vore skäl att utreda möjligheterna att inledningsvis stärka en offentlig aktörs roll.

Sakkunniga hävdar att det är möjligt att öka antalet privata placeringar exempelvis genom asymmetriska modeller. I bland annat Skottland och Israel har man goda erfarenheter av detta. Asymmetriska modeller kännetecknas av att staten bär den största risken i placeringsverksamheten samtidigt som privatplacerare drar allt större nytta av den. Modellerna har fått privatplacerare att samarbeta aktivare med den offentliga förvaltningen. Även om riskerna fördelas asymmetriskt realiserar statens förluster bara vid misslyckanden. Eftersom misslyckade företag i allmänhet ändå har betalat skatt under en räcka av år kan statens resultat ändå ligga på plussidan eller åtminstone vara drägligt.

Framtidsutskottet föreslår att riksdagen godkänner följande uttalande:

Riksdagen förutsätter att statsrådet utreder den ovan beskrivna principen om ekonomisk helhetssyn samt hur och på vilka villkor asymmetriska modeller kunde fungera i Finland.

Med crowdfunding avses att projekt finansieras genom insamling av små summor från ett stort antal finansiärer via Internet. Dess styrka ligger i det stora antalet deltagare: när små summor flyter in från tillräckligt många blir också summorna stora. Crowdfunding blir en allt vanligare finansieringsmodell bland världens tillväxtföretag. Också i Finland går det att inledningsvis investera drygt 15 euro per månad.

Framtidsutskottet föreslår att riksdagen godkänner följande uttalande:

Riksdagen förutsätter att statsrådet utreder hur crowdfunding kan främjas som ett sätt att sänka tröskeln för investeringar i nystartade företag och tillväxtföretag.

Tillväxtföretagen har stor betydelse för sysselsättningen. Av de 110 000 nya arbetstillfällen som skapades 2006—2009 skapades mer än 50 000 av tillväxtföretag.

Framtidsutskottet föreslår att riksdagen godkänner följande uttalande:

Riksdagen förutsätter att statsrådet inleder åtgärder som ökar intresset för att agera företagsängel. Utskottet anser exempelvis att man genom försöks- och pilotverksamhet ska utreda hur de ovan presenterade osymmetriska modellerna och beskattningen fungerar och hur privata riskinvesteringar kan främjas.

På kapitalmarknaden behövs också långsiktiga ankarinvestorer med hjälp av vilka det går att ha kvar det strategiska ägandet och huvudkontoren i Finland. Problemet med det nuvarande innovationssystemet i Finland har ansetts vara att tillväxtföretagen säljs till utlandet för tidigt, vilket leder till att också nyttan med tillväxten hamnar utomlands. Det är traditionellt bland annat pen-

sionsförsäkringsbolagen och statens egendomsförvaltningsbolag som har drivit sådan långsiktig investeringsverksamhet. Dessa ankarinvesterares riskkapital är en stor resurs nationellt sett, och som bäst gäller den stora börsbolag och även utländska bolag. Börsnotering erbjuder ett sätt att främja kapitalanskaffning.

Figur 2. Sammanfattning av framtidsutskottets vision av hur finländskt ägande kan främjas och tillväxtincitament utvecklas (figur 2).

Framtidsutskottet föreslår att riksdagen godkänner följande uttalande:

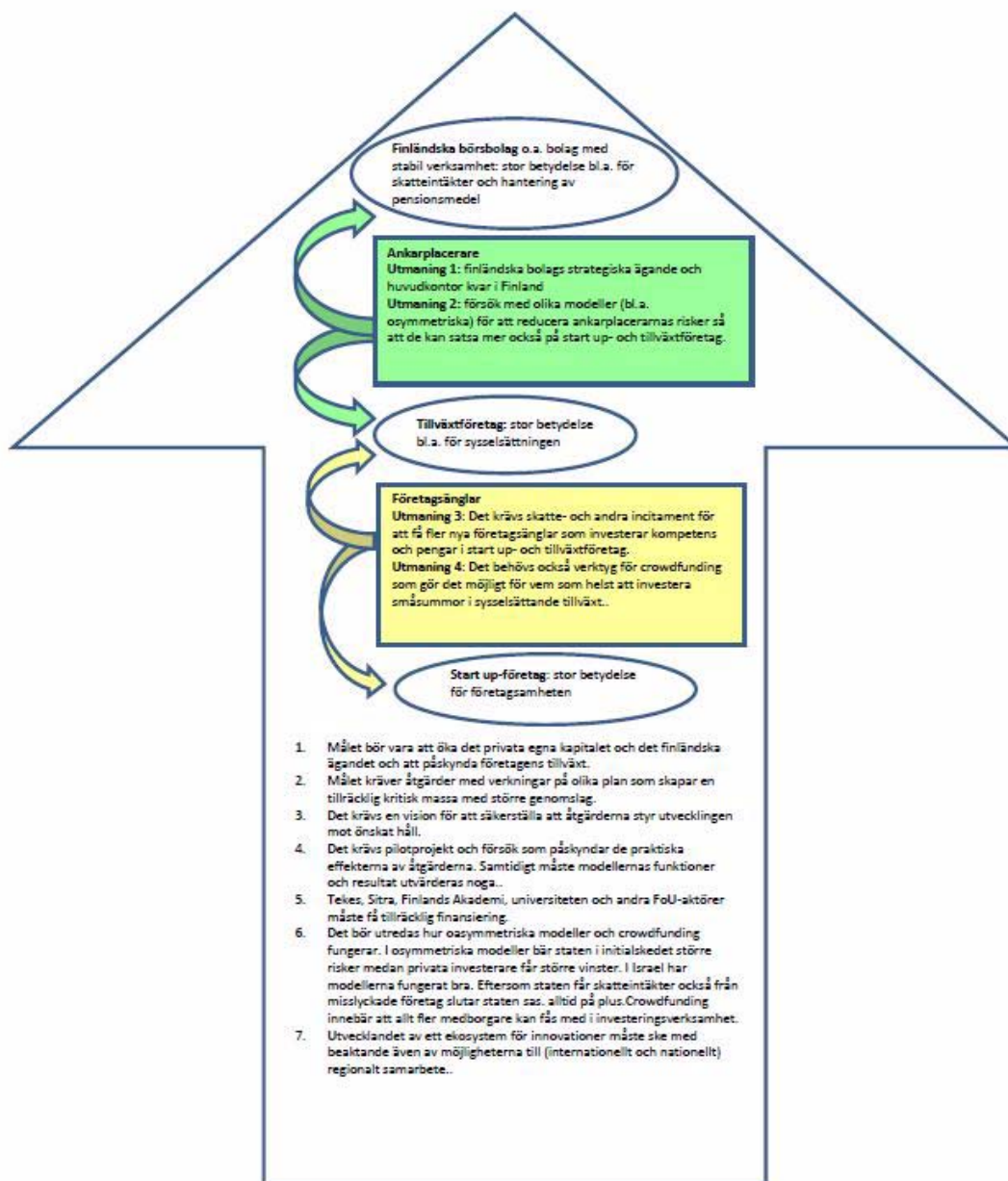
Riksdagen förutsätter att statsrådet utreder om det exempelvis går att genom lagstiftning, skatter, främjande av finländskt ägande och exempelvis osymmetriska modeller går att inverka så att risken vid investering i nystartade företag och tillväxtföretag minskar till en nivå där de stora ankarinvesterna kan investera ännu mer också i sådana företag.

Denna enstaka åtgärd kan ha mycket stor inverkan när det gäller att främja sysselsättningsfrämjande hållbar tillväxt i Finland.

Nystartade företag och tillväxtföretag samt redan etablerade företag liksom även företag med verksamhet inom olika branscher behöver olika former av stöd. Syftet bör därför vara att öka de olika stödåtgärdernas kritiska massa genom olika försök och pilotprojekt riktade till olika företag. Det bör ändå ske en uppföljning och noggrann bedömning av försöken och åtgärderna, och vid behov måste insatserna justeras. Enligt utskottet utgör det en särskild utmaning att utveckla samverkanseffekterna när det gäller det stora antal åtgärder på olika nivåer som genomförs på kapitalmarknaden.

Framtidsutskottet föreslår att riksdagen godkänner följande uttalande:

Riksdagen förutsätter att statsrådet tar fram en långsiktig vision för tillväxtincitament i syfte att se till att de vidtagna åtgärderna är tillräckliga och inte står i strid med varandra.

Utskottet anser att utvecklingen av kapitalmarknaden och nya innovationsekosystem också kräver regionalt samarbete med exempelvis S:t Petersburg, Estland, Polen samt de nordiska

länderna och Östersjöstaterna. En allt mer multipolar värld ger upphov till geopolitiska block och olika regionala innovationskluster med starka samverkans effekter och sinsemellan kom-

pletterande kompetens. Därför lönar det sig att samarbeta med närområdena för att effektivisera produktionen, främja exporten och även för att locka till sig internationella investeringar. Mångkulturella innovationskluster och innovationsekosystem kan locka till sig internationellt kapital bättre än enbart nationella/regionala toppkluster och spjutspetsföretag. Både nationella och internationella samarbetsregioner kan också dela på kostnader och risker och vid behov sprida produktionen.

Utskottet vill också framhäva att det rimmar illa med målet om hållbar tillväxt att minska resurserna för Finlands Akademi, Tekes, universitetet och andra liknande nationella FoU-aktörer. Utskottet anser att man i stället bör ägna särskild uppmärksamhet åt att snabbare genomföra universitetsreformen och effektivisera universitetens verksamhet bl.a. genom att minska på byråkratin och den alltför omfattande rapporteringen.

Utskottet har redan i tidigare utlåtanden om RP 59/2011 rd (om statsbudgeten för 2012) och SRR 1/2011 rd (om justerade ramar för statsfinanserna 2012—2015) sagt att det för att utveckla och upprätthålla kvaliteten på vetenskap, utbildning och utveckling i Finland krävs högklassiga forskningsmiljöer (satsningar på forskningsinfrastruktur) och internationalisering av forskningen så att vi allt bättre också kan använda oss av den internationella forskningens resultat och innovationer när det gäller att utveckla Finlands förmåga att konkurrera. De företagare som utvecklar och kommersialiserar innovationer har utbildat sig och studerat de senaste forskningsresultaten. Utan forskning, utbildning och utveckling finns det varken nystartade företag eller tillväxtföretag.

Ställningstagande

Framtidsutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan och

att riksdagen godkänner följande ställningstaganden med anledning av redogörelsen:

1. Riksdagen förutsätter att statsrådet utreder hur ovan beskrivna helhetsekonomiska princip och osymmetriska modeller fungerar och vilka specialkrav som gäller i Finland för deras vidkommande.

2. Riksdagen förutsätter att statsrådet utreder hur crowdfunding kan främjas som ett sätt att sänka tröskeln för investeringar i nystartade företag och tillväxtföretag.

3. Riksdagen förutsätter att statsrådet inleder åtgärder som ökar intresset för att agera företagsängel. Utskottet anser exempelvis att man genom försöks- och pilotverksamhet ska utreda hur de ovan presenterade osymmetriska modellerna och beskattningen fungerar och hur privata riskinvesteringar kan främjas.

4. Riksdagen förutsätter att statsrådet utreder om det exempelvis går att genom lagstiftning, skatter, främjande av finländskt ägande och exempelvis osymmetriska modeller går att inverka så att risken vid investering i nystartade företag och tillväxtföretag minskar till en nivå där de stora ankarinvesteringarna kan investera ännu mer också i sådana företag.

5. Riksdagen förutsätter att statsrådet tar fram en långsiktig vision för tillväxtincitament i syfte att se till att de vidtagna åtgärderna är tillräckliga och inte står i strid med varandra.

FrUU 2/2012 rd — SRR 1/2012 rd

Helsingfors den 9 maj 2012

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Päivi Lipponen /sd
vordf. Oras Tynkkynen /gröna
medl. Mikko Alatalo /cent (delvis)
Olli Immonen /saf (delvis)
Harri Jaskari /saml
Mikael Jungner /sd (delvis)
Saara Karhu /sd (delvis)
Markus Mustajärvi /vg

Mikaela Nylander /sv (delvis)
Antti Rantakangas /cent
Leena Rauhala /kd
Juha Sipilä /cent
Sinuhe Wallinheimo /saml
Sofia Vikman /saml
Pertti Virtanen /saf (delvis)
Ville Vähämäki /saf (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Paula Tiihonen, expert
Olli Hietanen.